

BAZELE CONTABILITĂȚII

**NOȚIUNI DE BAZĂ, PROBLEME, STUDII DE CAZ,
TESTE GRILĂ ȘI MONOGRAFIE**

Ediție revizuită

**Editura Universitară
București**

CUPRINS

	pagina
CUVÂNT ÎNAINTE	3
CAPITOLUL I OBIECTUL ȘI METODA CONTABILITĂȚII	7
I. Definiția contabilității	7
II. Factorii de decizie: utilizatori ai informațiilor contabile	8
III. Patrimoniul ca obiect de studiu al contabilității. Recurs la istorie	11
IV. Trăsăturile obiectului contabilității	12
V. Principiile contabile general admise	15
VI. Recapitularea noțiunilor din acest capitol	21
VII. Cazuri și probleme rezolvate	23
VIII. Probleme propuse spre rezolvare	29
CAPITOLUL II MODELE DE BAZĂ PRIVIND POZIȚIA FINANCIARĂ ȘI REZULTATELE OBTINUTE	38
I. Bilanțul contabil – model privind poziția financiară	38
II. Tipuri de modificări privind activul, capitalurile proprii și datoriile	48
III. Contul de profit și pierdere	49
IV. Recapitularea noțiunilor din acest capitol	56
V. Cazuri și probleme rezolvate	57
VI. Exerciții de comunicare	74
VII. Întrebări de control și teste grilă	76
CAPITOLUL III TEORIE ȘI MODEL PRIVIND CONTUL	86
I. Noțiunea de cont. Forma și structura contului	86
II. O altă viziune asupra contului	91
III. Regulile de funcționare ale conturilor	97
IV. Dubla înregistrare și corespondența conturilor. Analiza contabilă. Formula și articolul contabil	99
V. Recapitularea noțiunilor din acest capitol	103
VI. Cazuri și probleme rezolvate	104
VII. Exerciții de comunicare	114
VIII. Probleme propuse spre rezolvare	115
IX. Întrebări de control și teste grilă	117
CAPITOLUL IV DOCUMENTELE CONTABILE	120
I. Documentele justificative	120
II. Registrele de contabilitate	121
III. Situațiile financiare sau documentele contabile de sinteză	123
IV. Recapitularea noțiunilor din acest capitol	123
V. Cazuri și probleme rezolvate	124

VI. Probleme propuse spre rezolvare	126
VII. Întrebări de control și teste grilă	131
CAPITOLUL V. EVALUAREA ÎN CONTABILITATE. CUANTIFICAREA ȘI MĂSURAREA	134
I. Cuantificarea contabilă	134
II. Evaluarea în contabilitate	135
III. Alternative la evaluarea bazată pe costul istoric	142
IV. Recapitularea noțiunilor din acest capitol	144
V. Cazuri și probleme rezolvate	145
VI. Exerciții de comunicare	148
VII. Întrebări de control și teste grilă	149
CAPITOLUL VI. ANALIZA ȘI FUNCȚIONAREA CONTURILOR	157
I. Analiza și funcționarea conturilor de capitaluri proprii	171
II. Analiza și funcționarea conturilor de provizioane pentru riscuri și cheltuieli	172
III. Analiza și funcționarea conturilor de active imobilizate	172
IV. Analiza și funcționarea conturilor de stocuri și producție în curs de execuție	174
V. Analiza și funcționarea conturilor de terți	175
VI. Analiza și funcționarea conturilor de investiții financiare pe termen scurt și disponibilități bănești	176
VII. Analiza și funcționarea conturilor de regularizare	177
VIII. Analiza și funcționarea conturilor rectificative	178
IX. Analiza și funcționarea conturilor de rezultate	178
X. Probleme propuse spre rezolvare	179
XI. Întrebări de control și teste grilă	184
CAPITOLUL VII REALIZAREA CICLULUI CONTABIL	193
I. Prezentarea etapelor ciclului contabil	193
II. Foaia de calcul – un instrument contabil	193
III. Utilizarea foii de calcul	196
IV. Exemplu monografic privind realizarea ciclului contabil	209
BIBLIOGRAFIE	238

CAPITOLUL I OBIECTUL ȘI METODA CONTABILITĂȚII

I. Definiția contabilității Primele definiții ale contabilității se axau, în general pe funcția tradițională de ținere a registrelor pe care o îndeplinea contabilul. În anul 1941, Institutul american al Contabililor Publici Autorizați a definit contabilitatea ca *“arta înregistrării, clasificării, și rezumării într-o manieră semnificativă și în exprimare bănească a tranzacțiilor (operațiunilor) și evenimentelor (faptelor) care au, chiar și parțial, caracter financiar, precum și interpretarea rezultatelor acestei acțiuni”*.¹

Contabilitatea are ca scop **proiectarea structurii, situației și activității unei întreprinderi în planul valorilor** traducând printr-un limbaj propriu **realitatea economică și juridică** a acesteia.

• **CONTABILITATEA ESTE O TEHNICĂ - adică un instrument creat de om** pentru a răspunde unor nevoi precise.

• **CONTABILITATEA ESTE O TEHNICĂ DE INFORMARE** pentru diverșii actori economici: în primul rând întreprinderea ca entitate (conducători, cadre, personalul), iar în al doilea rând **partenerii** săi (clienți, furnizori, bănci ...), **Statul** și în sens mai larg, **publicul** în general. Prin intermediul informațiilor furnizate de contabilitate actorii economici vor fi ajutați în luarea deciziilor (exemple: decizii de a fabrica, decizii de a vinde, decizii de preț, decizii de angajare a salariaților, decizii de asociere, tec).

• **CONTABILITATEA ESTE O TEHNICĂ DE INFORMARE A ÎNTRINDERII. Întreprinderea** este organismul, entitatea care reprezintă obiectul contabilității; ea trebuie înțeleasă într-un sens foarte larg ca „ **organism financiar autonom, producând pentru piață bunuri sau servicii**”.

¹ După Belverd E Needles, Jr. Henry R. Anderson, James C. Caldwell, Principiile de bază ale contabilității, ediția a cincea, Editura ARC.

• **CONTABILITATEA ESTE O TEHNICĂ DE INFORMARE ESENȚIAL CANTITATIVĂ** deoarece informațiile furnizate de contabilitate se exprimă în **unități monetare** (lei, dolari în SUA, etc). Această informație de **valoare** este completată de o **informare cantitativă** (exemplu cantități fizice, efectiv de personal) și de o **informare necantitativă** (exemple: menționarea de evenimente grave survenite în întreprindere sau în mediul său).

• **CONTABILITATEA ESTE O TEORIE ȘTIINȚIFICĂ** respectiv un sistem de principii și cunoștințe privind evidența, calculul, analiza și controlul valorilor economice separate pe entități distincte.

O interpretare tridimensională a contabilității realizează *Brenard COLASSE* în lucrarea „*Contabilitate generală*”, ediția a 4-a tradusă în limba română de Editura Moldova, 1995. El propune studierea contabilității sub trei aspecte: *ca instrument de descriere, de modelare a întreprinderii; ca sistem de prelucrare a informațiilor necesare acestei modelări și ca practică sau „joc” social (ă) înscris (ă) într-un sistem de restricții reglementate.*

Definiția modernă a contabilității este însă mult mai complexă, ea nu reprezintă un scop în sine, ci *“un sistem informațional care cuantifică, prelucrează și comunică informații financiare despre o entitate economică identificabilă, informații ce permit utilizatorilor să opteze în mod rațional între consumurile alternative ale resurselor rare în procesul desfășurării activităților de producție și comerciale”*.²

Sintetizând definițiile de mai sus, se poate trage concluzia potrivit căreia,, contabilitatea reprezintă *o activitate de prestare de servicii care:*

- *face legătura dintre activitățile economice și factorii decizionali;*
- *cuantifică (măsoară) activitățile economice, înregistrând datele ce le privesc pentru o utilizare viitoare;*
- *prelucrează datele pentru a deveni informații utile;*
- *comunică informațiile, prin intermediul rapoartelor factorilor de decizie.*

II. Factorii de decizie: Informațiile contabile oferite de contabilitate **utilizatori ai informațiilor contabile** sunt utile unei game largi de utilizatori, care, în general pot fi clasificați în trei grupuri³:

- (1) cei care gestionează o întreprindere (managementul);
- (2) cei din afara întreprinderii care au interes financiar direct în societate;

² Ibidem 1.

³ Ibidem 1.

Respectiv (3) persoane, organizații și instituții care au un interes financiar indirect în întreprindere

(1). **Managementul sau conducerea** reprezentată de *proprietari parteneri, consiliul de administrație, președintele și vicepreședintele societății, manageri, șefi de departamente, auditori*, poate fi definit ca un grup de oameni ce poartă responsabilitate totală privind exploatarea unei întreprinderi și atingerea obiectivelor sale.

În general, pentru realizarea obiectivelor, o societate trebuie să obțină rezultate financiare favorabile, iar managerii sunt cei care trebuie să decidă dacă rezultatele corespund planurilor inițiale. Pentru aceste decizii, managerii au nevoie de informații pe baza cărora să poată răspunde la o serie de întrebări cum ar fi: care a fost profitul societății în ultimul trimestru; care sunt cele mai profitabile produse; care sunt costurile de fabricație ale fiecărui produs; rezultatele pe produs; etc.

Pentru a asigura succesul și supraviețuirea într-un mediu economic competitiv, managementul trebuie să-și canalizeze atenția asupra a două obiective principale și anume *profitabilitatea și lichiditatea*.

Profitabilitatea reprezintă capacitatea de a obține profituri suficiente pentru a atrage și păstra capitalul investit în societate.

Lichiditatea evidențiază măsura în care disponibilitățile sunt suficiente pentru achitarea datoriilor scadente.

(2) **Utilizatorii cu interes financiar direct** cuprind *investitorii actuali sau potențiali și creditorii actuali sau potențiali*.

- **Investitorii actuali sau potențiali** sunt interesați de rezultatele trecute și profiturile potențiale (viitoare) ale societății pentru a estima beneficiul adus de investițiile lor.

- **Creditorii actuali sau potențiali** (băncile, companiile financiare, societățile de valori mobiliare, societățile de asigurări, furnizorii etc) sunt interesați de informații care le permit să determine dacă întreprinderea va avea disponibilitățile necesare pentru a achita la scadență împrumutul și dobânda.

(3) **Utilizatorii cu interes financiar direct** sunt reprezentați de *organele fiscale, organele de control, organele de planificare și alte grupuri*.

- **Organele fiscale** sunt interesate de capacitatea întreprinderii de a-și achita impozitele și taxele cum ar fi contribuțiile la asigurări sociale, impozite salariale, impozit pe profit, etc.

- **Organele de control** în scopul protejării societății controlează toate operațiunile de emisiune, cumpărare și vânzare de acțiuni. Pentru societățile cotate la bursă există norme speciale de raportare privind tranzacțiile cu acțiuni.

- **Organele de planificare** sunt interesate de informații care să le permită elaborarea politicilor economice și evaluarea programelor economice la nivel național.

• În categoria **altor grupuri** se includ *uniunile sindicale, organizațiile consumatorilor, clienții* care au devenit preocupați de finanțarea și profiturile societăților, ca și de efectele acestora asupra inflației, mediului înconjurător, problemelor sociale și calității vieții.

Cadrul general IASB, precizează că utilizatorii de situații financiare includ *investitorii prezenți și potențialii bancheri, angajații, furnizorii și alți creditori comerciali, clienții, guvernul, publicul și managerul sau administratorul de resurse.*

a) **Investitorii**, ca furnizori de capital și riscuri afiliate capitalului, consumă informații cu privire la performanța capitalului investit, coroborat cu riscul așteptat și dividendele de repartizat. Ei au nevoie de informații pentru a decide dacă ar trebui să cumpere, să păstreze sau să vândă "capital".

b) **Bancherii**, ca furnizori de împrumuturi și garanții bancare, consumă informații referitoare la capacitatea întreprinderii de a rambursa creditele la scadență și de a plăti dobânzile.

c) **Angajații**, ca principali furnizori de muncă, apelează la informații care converg către profitabilitatea și continuitatea activității, care le sunt utile în aprecierea capacității întreprinderii de oferi remunerații, pensii, participarea la profit, premii, precum și alte aspecte sociale (locuri de muncă, asigurări de sănătate etc).

d) **Furnizorii și alți creditori comerciali**, consumă informații menite să le creeze o imagine asupra indicatorilor de performanță ai întreprinderii (lichiditate, solvabilitate, rentabilitate etc).

e) **Clienții**, ca parteneri de afaceri, au nevoie de informații care vizează susținerea ciclului de fabricație, asigurarea continuității activității întreprinderii, cu precădere asupra derulării contractelor de lungă durată.

f) **Guvernul și instituțiile sale**, consumă informații privind politicile de alocare centralizată a resurselor bugetare, fiscalitatea și construirea informațiilor macroeconomice (venit național, PIB etc).

g) **Publicul**, pare paradoxal, în actualul context al economiei, dar este totuși interesat să cunoască întreprinderea, fiind un potențial investitor, angajat, furnizor sau cumpărător.

h) **Managementul întreprinderii**, are nevoie de informații pentru a se deconta cu utilizatorii externi privind modalitatea concretă de gestiune a resurselor încredințate.

III. Patrimoniul ca obiect de studiu al contabilității. Recurs la istorie.

pe structura calitativă de *patrimoniu*.

În plan contabil, *patrimoniul reprezintă totalitate a drepturilor și obligațiilor cu valoare economică, aparținând unei persoane fizice sau juridice, precum și bunurile la care se referă.*

În literatura contabilă există două concepții cu privire la categoria de patrimoniu: **concepția juridică și concepția economică.**

Potrivit **concepției juridice**, *patrimoniul* reprezintă un complex de elemente care formează pe de o parte, bunurile economice ale unei entități și, pe de altă parte, drepturile și obligațiile cu valoare economică ale aceleiași entități.

Potrivit **concepției economice**, *patrimoniul* se întemeiază pe structura calitativă de resurse. Din acest punct de vedere, patrimoniul delimitează, prin valorizare în etalon monetar, resursele unei entități, pe de o parte, și utilizările acelorasi resurse, pe de altă parte.

Ecuția patrimoniului definit *în sens juridic* are forma de mai jos:

$$BUNURI ECONOMICE = DREPTURI + OBLIGAȚII$$

Bunurile economice, ca substanță materială a patrimoniului se identifică cu mijloacele de acțiune ale unei entități, fiind identificabile, după caz ca elemente sub formă de terenuri, clădiri, construcții, mașini și utilaje și instalații de lucru, mijloace de transport, stocuri de materii prime și materiale consumabile, stocuri de mărfuri, disponibilități economice și alte elemente de avere.

Cea de a doua componentă a patrimoniului, *drepturile și obligațiile cu valoare economică*, exprimă raporturile de proprietate în cadrul cărora se procură și gestionează bunurile. Ele capătă forma de *drepturi* în situația în care titularul de patrimoniu este proprietar și deci, nu trebuie să acorde nici un echivalent valoric pentru bunurile aflate în posesiunea și folosința sa. În cazul *obligațiilor*, pentru bunurile componente ale patrimoniului, titularul trebuie să îndeplinească o anumită prestație sau să dea un echivalent valoric.

Revenind la concepția economică de patrimoniu, ecuația sa generală este de forma:

$$UTILIZĂRI = RESURSE$$

Resursele au în principal o determinare financiară, ele reprezentând sursele sau izvoarele de finanțare a mijloacelor susceptibile de a fi valorificate într-o împrejurare dată. Discutate prin prisma unei entități patrimoniale, resursele pot fi *proprii* asigurate de către proprietar, *atrase* sau *străine* furnizate de terțe persoane (bancheri, furnizori și alte persoane) și *resurse rezultat* sub forma profitului realizat la închiderea exercițiului contabil.

În ceea ce privește *utilizările* definesc modul de întrebuințare a resurselor în cadrul activităților desfășurate de către entitatea patrimonială. Ele sunt grupate în *utilizări permanente sau stabile*, adică bunuri de folosință îndelungată (mai mare de un an), *utilizări temporare sau curente* și *utilizări rezultat* sub forma de pierdere generată de o activitate nerentabilă sau distribuire de profit.

În contabilitate cele două structuri componente ale patrimoniului, au fost definite prin noțiunile de *activ* și *pasiv*. **Activul** în sens juridic reprezintă bunurile economice ca valori pozitive ale patrimoniului, iar **pasivul**, drepturile și obligațiile ca valori negative ale patrimoniului.

Dacă se recurge la interpretarea economică, **activul** reprezintă utilizările de resurse controlate la timpul prezent de către o întreprindere, care provin din evenimente petrecute la timpul trecut și de la care se așteaptă să genereze la timpul viitor beneficii economice pentru întreprindere. În cadrul aceleiași interpretări **datoriile** ca elemente componente ale pasivului reprezintă obligații la timpul prezent, care provin din evenimente petrecute la timpul trecut și care prin decontarea cărora se așteaptă să rezulte o ieșire de resurse care încorporează beneficii economice.

În contabilitatea anglo - saxonă, așa cum se desprinde din *Cadrul general IASB*, structurile calitative descrise în situațiile financiare sunt cele de *activ, datorii (pasiv), capital propriu, venituri, cheltuieli, fluxuri de numerar și echivalente de numerar*.

Activul este o resursă controlată de întreprindere, provenită din evenimente trecute, de la care se așteaptă beneficii viitoare în favoarea întreprinderii. Aceste beneficii reprezintă în fond avantaje economice sub formă de : *producerea de bunuri și servicii, schimbul activelor existente cu alte active, utilizarea pentru stingerea unei datorii, distribuția proprietarilor întreprinderii*.

Datoriile se definesc ca o obligație actuală a întreprinderii, provenită din evenimente din trecut, și prin decontarea căreia se așteaptă să rezulte o ieșire de resurse care încorporează beneficii economice. Stingerea obligației se poate realiza sub formă de: *plata în numerar, transfer de alte active, prestarea de servicii, înlocuirea acelei obligații cu alta, conversia obligației în capital propriu etc.*

Capitalul propriu reprezintă interesele reziduale ale proprietarilor (investitorilor) în activele unei întreprinderi după deducerea tuturor datoriilor sale.

Numerarul reprezintă disponibilitățile bănești, iar **echivalentele de numerar** titluri de valori (acțiuni, obligațiuni) ușor convertibile în numerar (perioada de conversie nu depășește 3 luni).

IV. Trăsăturile obiectului contabilității

Activele, datoriile și capitalul propriu sunt studiate din diverse puncte de vedere

astfel:

Respectiv **Raporturile de schimb privind poziția financiară** exprimă raporturile entității față de proprietar și terțele persoane (creditori) care au furnizat resursele economice. Ecuația generală care dezvăluie aceste raporturi este de forma:

$$ACTIV - OBLIGAȚII = ACTIV NET$$

Folosind categoria economică de *capital*, ecuația de mai sus devine:

$$ACTIV - DATORII = CAPITALURI PROPRII (ACTIV NET)$$

O entitate are o poziție financiară pozitivă dacă *activul net* sau *capitalurile proprii* \geq *datoriile*, caz în care ea ar putea să-și onoreze obligațiile față de terți din resursele pe care le posedă.

Un al doilea ansamblu de raporturi de schimb este cel privind **rezultatul**, raporturi studiate pe baza activităților care produc transformări cantitative și calitative în masa resurselor utilizate. Echilibrul specific acestor activități este descris prin prisma *cheltuielilor* și *veniturilor*.

Prin compararea veniturilor și a cheltuielilor se determină rezultatul. Acesta din urmă îmbracă forma de *profit*, dacă veniturile sunt mai mari decât cheltuielile și de *pierdere* în situația inversă. Ca urmare, ecuația rezultatului este de forma:

$$CHELTUIELI \pm REZULTAT = VENITURI$$

Rezultatul este evidențiat și prin variația activului net sau a capitalurilor proprii între două momente succesive pe baza relației:

$$\begin{array}{l} \text{Rezultatul} \\ \text{exerci-} \\ \text{tiului } N \end{array} = \begin{array}{l} \text{Capitalul} \\ \text{propriu al} \\ \text{exercitiului } N \end{array} - \begin{array}{l} \text{Capitalul} \\ \text{propriu al} \\ \text{exercitiului } N-1 \end{array} + \begin{array}{l} \text{Contributia la capital (aport/} \\ \text{rambursare) a proprietarului} \\ \text{in cursul exercitiului } N \end{array}$$

Remarcă. Aceleași raporturi se apreciază că descriu performanța financiară a entității contabile.

Cel de al treilea ansamblu de raporturi de schimb studiat se referă la **modificările poziției financiare a entității**. În acest scop, activele, datoriile, capitalul propriu, utilizările și resursele sunt grupate în raport de durată de existență, mai mare sau mai mică de un an. Pentru a răspunde la această cerință informațională, operațiile ca raporturi de schimb care produc modificări în masa patrimoniului sunt grupate după următoarele activități: *investiții*, *finanțări* și *exploatare*.